

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Гончарова Юрія Вікторовича

на дисертаційну роботу Кириченко Оксани Сергіївни

«Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку промисловості України»

подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним

господарством (економічні науки)

Вивчення дисертаційної роботи на тему «Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку промисловості України», автореферату та опублікованих праць Кириченко О.С. дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності обраної теми, ступеня обґрунтованості наукових положень, наданих рекомендацій, їх достовірності, логічної структури, наукової новизни, методологічного і практичного значення та загальної оцінки дисертаційного дослідження.

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок із науковими програмами

В сучасних економічних умовах інтеграції України до європейського та світового економічного простору зростає необхідність у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Прагнення України щодо набуття статусу повноправного члена європейської спільноти, визначені Національною економічною стратегією на період до 2030 року цілі та завдання соціально-економічного розвитку актуалізують необхідність структурної перебудови вітчизняної економіки в напрямі розвитку конкурентоспроможної промисловості із високою часткою високотехнологічного виробництва. Важливість цієї проблематики для вітчизняної економіки посилюється загрозливою тенденцією зменшення обсягів промислового виробництва, низькою часткою інноваційної продукції, потребами модернізації промисловості та пошуку нових моделей її розвитку.

Відновлення техніко-технологічного потенціалу вітчизняної промисловості

її оновлення, модернізація та забезпечення подальшого потужного інноваційного розвитку потребують активування процесів створення інноваційних продуктів та технологій, нового обладнання та впровадження новостворених інновацій у виробництво, що в свою чергу актуалізує та виводить на перший план питання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку. Створення та промислове впровадження інновацій потребують значних обсягів доступних інвестиційних ресурсів з довгим та середнім терміном окупності. Сьогодні українська промисловість обмежена в доступі до таких ресурсів внаслідок незначних обсягів зовнішнього інвестування та не розвинених механізмів і інструментів внутрішнього інвестування, що ускладнює подальший прогресивний ефективний розвиток промисловості та й загалом соціально-економічний розвиток країни. В цих умовах питання формування засад державного регулювання та стимулювання інвестиційного забезпечення процесів інноваційного розвитку набуває нової ролі та значення і є пріоритетним у вирішенні завдань подальшого ефективного економічного розвитку.

В цьому аспекті, дослідження процесу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України є безперечно актуальною темою цієї дисертаційної роботи, результати якої мають теоретико-методологічне, й важливе науково-практичне значення.

Комплексність, послідовність та логіка наведених аргументів свідчить про актуальність, наукову значимість і практичну спрямованість дисертаційного дослідження Кириченко О.С. «Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку промисловості України».

Дисертаційна робота пов'язана з плановими науково-дослідними роботами кафедри управління фінансово-економічною безпекою Університету економіки та права «КРОК» з темою «Інноваційні механізми комплексного забезпечення економічної безпеки в умовах кризи» (номер державної реєстрації: 0120U101880) де автор здійснено обґрунтування теоретико-методологічних засад та науково-практичні рекомендації з інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України як основи економічної системи країни, яка забезпечує не лише значну частку ВВП держави, а й товарне насичення внутрішнього ринку,

соціально-економічний розвиток, занятість населення, регіональне піднесення та виступає основою формування і забезпечення економічної безпеки держави її стабільності та економічної незалежності, як невід'ємної складової національної безпеки країни.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації та виносяться на захист, є теоретично обґрунтованими та містять результати їх практичного застосування. При написанні дисертації використовувався комплекс загальнонаукових концепцій, фундаментальних теорій, способів та методів пізнання проблематики інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості. Виклад матеріалу супроводжується критичним оглядом та посиланням дисертанта на результати наукових робіт провідних вітчизняних та світових науковців за обраною темою, вдалим застосуванням наукових підходів до проведення досліджень, використанням сучасного методичного інструментарію та теперішніх засобів обробки інформації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів які стосуються інноваційної діяльності, монографій, численних наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Основні наукові положення висновки та рекомендації мають достатньо глибоке теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування, відповідають сформульованій меті та завданням дослідження.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення

одержаних результатів, подано відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження.

У першому розділі **«Теоретичні засади еволюції та інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості»** досліджено етапи промислового розвитку та узагальнено фактори еволюціонування промисловості (с. 39-56); визначено концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості (с. 57-73); розглянуто світовий досвід державної політики регулювання інвестиційних процесів на різних етапах промислово-технологічного розвитку (с. 73-95).

У другому розділі **«Методологія дослідження процесів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості»** досліджено поняття і методологію модернізації та інноваційного розвитку промисловості (с. 100-126), механізми та інструментарій системи державного регулювання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості (с. 127-144); визначальні тенденції Четвертої промислової революції та їх проекцію на формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості (с. 145-165).

У третьому розділі **«Аналіз стану інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України»** здійснено аналіз стану промисловості України в умовах переходу до нових технологій, (с. 171-201), досліджено сучасні проблеми впровадження технологій Четвертої промислової революції та Індустрії 4.0 в Україні (с. 202-217); розроблено модель для аналізу та оцінювання та здійснено оцінку рівня інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості регіонів України (с. 218-236).

У четвертому розділі **«Обґрунтування засад державного регулювання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України»** розроблена та запропонована концепція розвитку промисловості України на засадах Індустрії 4.0 (с. 243-264); виявлено шляхи удосконалення державної промислової політики як інституційного базису інвестиційного забезпечення функціонування та інноваційного розвитку промисловості країни (с. 264-286); формалізовано застосування програмно-цільового підходу до інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України

(с. 287- 315).

У п'ятому розділі **«Пріоритетні напрями інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України»** визначено напрями розвитку сфери науково-технологічної діяльності із впровадженням нових технологій в Україні (с. 319-332); сформовано механізм венчурного фінансування інноваційної діяльності, реалізації інвестиційно-інноваційних проектів (с. 333-360); розроблено механізм публічно-приватного партнерства в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості (с. 361-373).

В результаті наукового дослідження здобувачкою розв'язано важливу наукову проблему – обґрунтування теоретико-методологічних та прикладних засад в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості.

Найважливіші наукові результати, які характеризують новизну дослідження полягають у тому, що авторкою вперше обґрунтовано Концепцію та методологічні положення розвитку промисловості України на засадах «Індустрії 4.0» в умовах Четвертої промислової революції, як систему фундаментальних постулатів. Важливим є те, що визначено напрями державних цільових програм для подальшого їх впровадження, які формують нову концептуально-методологічну парадигму розвитку промисловості «Індустрія 4.0» в Україні (с. 243-263). Другою, вкрай необхідною є запропонований механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України із ідентифікацією його складових (с.135). Також вперше сформовано модель розрахунку Індексу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України, за окремими регіонами (областями) та загального інтегрального Індексу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості. Цінним є те, що він може застосовуватися із метою оцінки стану інвестиційного забезпечення інноваційного техніко-технологічного розвитку як окремих регіонів так і України, в цілому (с.231).

До помітних результатів, на мій погляд, можна віднести:

- механізм формування інституційного базису впровадження публічно-приватного партнерства, із визначенням основних принципів його розбудови (с. 364);

- структурно-ієрархічний комплекс державних цільових програм розвитку промисловості України на засадах «Індустрії 4.0», що є, по визначенню автора, «деревом» цільових взаємопов'язаних стратегічних рішень, реалізація яких, на відміну від існуючих підходів, забезпечить впровадження системного оновлення та розвитку промисловості (с.287-308);

- комплексний підхід до формування ключових векторів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку таких як: інноваційно-технологічне оновлення промислового комплексу із метою переходу на новий рівень технологічного устрою; зміну структури інвестицій відповідно до процесів розвитку промисловості; реалізацію політики локалізації впровадження технологічних інновацій (с. 70-74);

- впровадження системного підходу до удосконалення інституційного базису розвитку промисловості «Індустрії 4.0» з реалізацією змін державної промислової політики, структурної політики, удосконаленням інституційної, інвестиційної, фінансово-кредитної, науково-технічної, інноваційної, кадрової і регіональної політик; нормативно-правового забезпечення промисловості, що формує концептуальний базис високотехнологічного промислового розвитку, активує процеси зміни структури національної промисловості зі зростанням часток високотехнологічних галузей та розвитком нових галузей, виробництвом товарів імпортозаміщення, зміною структури експорту та імпорту продукції, цифровізацією промисловості, сприятиме розбудові вертикально і горизонтально інтегрованих промислових комплексів (с. 264-286);

- напрями, заходи та інструменти державної політики в регулюванні та стимулюванні розвитку сфери науково-технологічних розробок із впровадженням нових технологій (забезпечення державної підтримки та стимулювання науково-технічної діяльності; сприяння в просуванні новостворених інновацій в промислове виробництво; формування та розбудови екосистеми «Індустрії 4.0») (с.319-332);

- інституційно-організаційний механізм державного регулювання венчурного інвестування як сукупність дій, заходів державного регулювання із застосуванням інструментів інституційного, нормативно-правового регулювання,

організаційного забезпечення, стимулювання розвитку венчурного фінансування, (с. 340).

3. Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що наукові положення, отримані результати та запропоновані рекомендації є практичним підґрунтям розбудови та удосконалення процесу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України.

Найважливіші теоретичні положення, практичні розробки, методичне забезпечення і висновки, що представлені у дослідженні, доведено до рівня конкретних рекомендацій та використані органами державної влади, підприємствами, установами, що підтверджено довідками про впровадження в діяльність: Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу, при розробці рекомендацій щодо інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України (довідка № 04-20/16-2021/223462 від 07.07.2021 р.). Розроблені науково-практичні результати знайшли практичне застосування у діяльності Директорату стратегічного планування та європейської інтеграції Міністерства інфраструктури України (довідка №28/21 від 11.01.2021р.). Наукові положення та розроблені пропозиції використані у діяльності Науково-дослідного інституту економічного розвитку (НДІЕР) (Акт №63-с від 9.07.2021 р.) та Східноєвропейського центру фундаментальних досліджень (СЦФД) (сертифікат №125/21 від 12.07.2021 р.).

При проведенні моніторингу інноваційного розвитку промисловості у діяльності Громадської організації «Інститут соціального і економічного розвитку» (Акт № 80/20 від 29.12.2020 р.). Науково-практичні положення дисертації прийнято до уваги та використано Державною установою «Інститутом досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва» НАН України (довідка №18/21 від 28.01.2021 р.), а також в діяльності «Центру інновацій та технологічного розвитку» НАН України при ДУ «Інституті досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва» (довідка № 23/21 від

28.01.2021р.). Висновки та пропозиції щодо інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України використані Донецьким науковим центром НАН України і МОН України в ході розробки Стратегії «Платформи сталого розвитку вугільних міст Донецької області» в рамках проектів «Економічна підтримка Східної Європи» (проект ISAID); «Нова енергія – нові можливості для сталого розвитку Донбасу» (Germanwatch, ГО «Альтернатива», ГО «Екодія»); FORBIZ|EU4Business – створення кращого бізнес-середовища» (довідка № 201/1 від 25.06.2021 р.). Наукові результати та практичні рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні впроваджені у діяльності Українського союзу промисловців та підприємців України» (довідка №30/16-1 від 30.06.2021 р.). Матеріали дисертаційного дослідження використано в роботі Інституту економіки промисловості НАН України при підготовці науково-аналітичної записки «Оцінка інноваційної діяльності регіональних промислових комплексів України» в рамках НДР «Формування інституційного середовища модернізації економіки старопромислових регіонів «України» (0118U004490, 2018-2021 рр.) які надіслано Міністерству освіти та науки України, лист №127/11 від 19.01.2021 р. та Міністерству розвитку громад та територій України, лист № 127/10 від 19.01.2021 р. (довідка № 127/256 від 6.07.2021 р.). Результати дослідження використовуються у навчальному процесі на кафедрі управління фінансово-економічною безпекою Університету економіки та права «КРОК» при викладанні дисциплін «Антикризове управління організацією», «Інноваційний менеджмент в системі економічної безпеки» (довідка № 34/13 від 14.06.2021 р.).

4. Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації

Матеріали, висновки і науково-методичні результати кандидатської дисертації Кириченко О.С. на тему «Управління системою економічної безпеки інноваційно-активних підприємств» яка була захищена у 2013 році в Спеціалізованій вченій раді Д 26.130.01 Університету економіки та права «КРОК» за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності з присвоєнням наукового ступеня кандидата економічних наук, не використовувались у даній дисертації, яку подано на здобуття наукового ступеня

доктора економічних наук.

5. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. У цих публікаціях у повній мірі викладені усі наукові результати, отримані дисертантом.

В опублікованих автором роботах знайшли відображення положення, висновки та рекомендації сформульовані в дисертації (45 наукових праць, з них 1 авторська монографія, публікація у колективній монографії, 25 статей у наукових фахових виданнях, у тому числі 18 у наукових фахових виданнях України, внесених до реєстру міжнародних наукометричних баз даних, 18 публікацій тез доповідей).

Ознайомлення з друківаними працями здобувача підтверджує достатній рівень відображення результатів дисертаційної роботи у фахових виданнях та авторефераті. Кількість, обсяг і якість друківаних праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Обсяг публікацій які особисто належать автору 45,46 друк. арк. з них: монографія (23,12 д. а.), колективна монографія (1,3 д. а.), статті у наукових фахових виданнях України (5,29 д. а.), у наукових фахових виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз (12,9 д. а.), публікації в інших виданнях (2,85 д. а.)

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи загалом належний науковий рівень і практичне значення дисертаційної роботи, не можна залишати поза увагою наявні в ній деякі неточності та дискусійні питання, що зумовлюють необхідність висловити з цього приводу наступні зауваження та побажання.

1. На рис. 1.3. (с. 70) представлені вектори та інструменти державної політики формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку

промисловості а саме: інноваційно-технологічне оновлення промислового комплексу із метою переходу на новий рівень технологічного устрою; зміна структури інвестицій відповідно до процесів розвитку промисловості; реалізація політики впровадження технологічних інновацій, проте не розкрито як ці вектори взаємопов'язані між собою та взаємодіють в межах реалізації державної промислової політики.

2. В таблиці 2.1. (с. 102) автором наведено функції модернізації промисловості країни, проте не визначено як саме ці функції реалізуються в контексті процесів подальшого інноваційного розвитку промисловості.

3. Підсумовуючи аналіз стану інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України доцільним було б здійснити узагальнення та класифікацію проблем та загроз які заважають комплексному впровадженню процесів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості та оновлення техніко-технологічних баз, переходу промисловості країни до 4 та 5 технологічних устроїв (с. 171-182).

4. На нашу думку більш повного та детального опису і обґрунтування потребують визначені в підрозділі 3.2. інфраструктурні детермінанти впливу інвестиційного забезпечення на процеси інноваційного розвитку промисловості України в умовах переходу до технологій Четвертої промислової революції (с. 214-215).

5. У підрозділі 3.2. розроблена та представлена модель розрахунку інтегрального індексу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України, за окремими регіонами (областями) яка характеризує різні аспекти інноваційної діяльності і може застосовуватися із метою оцінки стану інвестиційного забезпечення інноваційного, техніко-технологічного розвитку як окремих регіонів так і України, в цілому, про те автором недостатньо повно висвітлено та обґрунтовано алгоритм за яким здійснено відбір показників індикаторів інвестиційної та інноваційної діяльності (с. 227-228).

6. У підрозділі 4.3. «Програмно-цільовий підхід в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості» на нашу думку недостатньо розкритим залишилося висвітлення проблем, що ускладнюють

впровадження та використання програмно-цільового підходу (с. 287-314).

7. У підрозділі 4.3. розкриваючи структурно-ієрархічний комплекс державних цільових програм розвитку промисловості України на засадах «Індустрії 4.0», в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості України, доцільно було б представити очікувану їх економічну ефективність від реалізації (с. 287-314).

8. На нашу думку дискусійною є позиція автора щодо змін які потребує енергетика країни із комплексом програм розвитку відтворювальної енергетики та модернізацією енергетичної системи «Енергія 4.0.» до якого автором правильно включено: Державну цільову програму створення та розвитку технологій альтернативної відновлювальної енергетики; Державну цільову програму створення та розвитку об'єктів альтернативної відновлювальної енергетики та Державну цільову програму створення та розвитку інфраструктури нової енергетики, а отже акцентування уваги автора саме на розвитку альтернативної енергетики як основи майбутньої енергетичної системи країни. В той же час залишаючи без врахування інші традиційні складові та джерела добутку та постачання енергії (с. 308).

9. Розглядаючи підрозділ 5.2. зазначимо, що венчурна діяльність є високо ризиковою і пов'язана із впливом та дією значної кількості негативних чинників зовнішнього середовища та ризиків що достатньо детально описані автором на стор. 352-357 дослідження, проте доцільно було узагальнити та систематизувати представлені напрацювання в вигляді таблиці чи рисунку.

10. У підрозділі 5.3., на нашу думку, недостатньо розкритим є законодавчий нормативно-правовий базис розбудови та впровадження публічно-приватного партнерства в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості (с.361-373).

Однак висловлені зауваження чи дискусійні положення не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи яка є вагомим внеском у вирішення важливої науково-прикладної проблеми інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку промисловості, яка є завершеним науковим дослідженням, виконаним на достатньому науковому рівні.

7. Загальні висновки та оцінка відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України

Автореферат є ідентичним до основних положень дисертації.

Дисертаційна робота Кириченко Оксана Сергіївна на тему «Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку промисловості України» є одноосібною, логічно побудованою, завершеною науковою працею, яке характеризується високим науковим та прикладним рівнем. Завдання, що представлені у роботі дозволяють вирішити важливу наукову проблему – обґрунтування теоретико-методологічних положень, методичного інструментарію та практичних рекомендацій стосовно інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку промисловості України, що є надзвичайно важливим в умовах мінливості та невизначеності розвитку вітчизняної економіки. Робота має обґрунтовані, апробовані, достовірні та оригінальні результати науково-практичного та прикладного значення.

Дисертаційна робота Кириченко Оксана Сергіївна та автореферат відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством і вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами і доповненнями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., а її авторка, Кириченко Оксана Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством (економічні науки).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України,
завідувач кафедри менеджменту
ПВНЗ «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука»

Ю. В. Гончаров
Ю. В. Гончаров